

MARMARA BÖLGESİNE UYGUN ÇİLEK ÇEŞİTLERİ

Onur KONARLI (1)

Giriş

Çilekte verime sıcaklık, gün uzunluğu ve kısıtlı, nebatın soğuklama müddeti ile dikim zamanı geniş nisbette tesir etmektedir. Bu bakımdan bir bölgede verimli olan bir çeşit, diğer bölgede verimli olmayabilmektedir.

O sebeple her bölgede çeşitlerin ayrı ayrı denenmeleri gerekmektedir.

Yalova Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsünde çilek denemeleri 1966 senesinden beri seri halde devam etmekte ve müsbet netice verenler yetiştiriciye intikal ettirilmektedir (2, 3).

Çilek, üzerinde çok çalışılan meyve türlerinden biridir. O sebeple her sene yeni çeşitler çıkmaktadır. Bu çeşitler, Enstitümüzce getirilmekte ve evvelce seçilen çeşitlerden daha verimli ve kaliteli olup olmadığını araştırmak maksadı ile denemeye alınmaktadır.

Marmara bölgesi yetiştiricilerinin tavsiye edilen çeşitlerden başka çeşitleri dikmemeleri maksadı ile 1971 ve 1972 de yapılan çeşit denemeleri aşağıda verilmektedir.

Materyel ve Metod

Deneme 1 — Deneme 7 Kasım 1970 de kurulmuş ve deneme yeri kloropikrin ile sterilize edilmiştir. Tesadüf blokları deneme tertibinde olan denemede tekerrür 4 ve parselde bitki sayısı 50 dir.

Deneme 2 — 15 Kasım 1971 de kurulan çilek çeşit denemesinin yeri Vapam ile sterilize edilmiştir. Deneme tesadüf blokları deneme tertibinde olup, parselde bitki sayısı 50 ve tekerrür 4 dür. Her iki denemede de bitkiler 60 cm. lik yastıklara sıra arası 30 ve sıra üzeri 25 cm. olarak şekilde dikilmişlerdir.

(1) Yalova - Meyvecilik Seksiyonu.

Cetvel I

SONUÇLAR

Yalova'da yürütülen çilek çeşit denemesi 1971 yılı neticeleri Strawberry variety trial (Yalova - 1971)

ÇEŞİTLER Variety	Parseller toplamı verim (kg.) (200 bitki)	Dekara ve- rim (kg.) Yield/Dk. (kg.)	Bitki başına verim (gr.) Yield/per plant (gr.)	% de olarak meyve büyüklüğü Fruit grade %			
	Total yield/ plots (kg.) (200 plant)			İri I. Grade	Orta II. Grade	Küçük III. Grade	Iskarta Unmarketable
Cambridge Fa. 0422	36.058 (1)	1440	180	30	34	19	17
Aliso	30.315	1208	151	37	32	20	11
Tioga	26.687	1064	133	32	40	22	6
Gorella	23.712	944	118	40	26	16	18
Pocahontas	23.581	936	117	28	30	30	12
Surprise Des Halles	23.454	936	117	22	42	26	10
Torrey	15.409	616	77	34	33	19	14
Souvenir de Ch. Mach.	15.132	600	75	35	33	12	20

(1) F % : 1 seviyede istatistiki olarak önemli derecede farklı.

(1) Significantly different at 0,01 level.

Tukey test D: 10,5

Cetvel II

Yalova'da tesis edilen çilek çeşit denemesi 1971 yılı neticeleri Strawberry variety trial (Yalova - 1972)

ÇEŞİTLER Variety	Parseller toplamı verim (kg.) (200 bitki)	Dekara ve- rim (kg.) Yield/Dk. (kg.)	Bitki başına verim (gr.) Yield/per plant (gr.)	% de olarak meyve büyüklüğü Fruit grade %			
	Total yield/ plots (kg.) (200 plant)			İri I. Grade	Orta II. Grade	Küçük III. Grade	Iskarta Unmarketable
Gorella	21.529 (1)	848	106	24	33	38	5
Tioga	19.900	800	100	24	40	35	1
Cambridge Fa. 0422	18.202	728	91	18	46	34	2
Aliso	17.266	696	87	32	43	23	2
Pocahontas	13.388	536	67	20	33	42	5
Senga Sengana	13.054	528	66	8	35	53	4
Senga Precosana	10.742	442	54	16	45	37	2
Salinas	8.056	328	41	10	32	56	2
Fresno	7.628	304	38	13	36	48	3
Senga Gigana	5.129	208	26	29	44	17	10
Albritton	4.616	200	25	3	30	61	6
Headliner	4.200	168	21	11	31	49	9

(1) F % : 1 seviyede istatistiki olarak önemli derecede farklı.

(1) Significantly different at 0,01 level.

TAVSİYE EDİLEN ÇEŞİTLERİN MEYVE ÖZELLİKLERİ

Aliso : Meyve çok iri, tat kalitesi orta, sulu, asitli, nebat çok kuvvetli, meyve rengi koyu kırmızı, meyve şekli muntazam basık konik, enine kesitte içi oldukça boş, et rengi açık kırmızı, meyvenin saptan kopması oldukça kolay. Boy: 64 cm. n: 69 cm. (1). Meyve sertliği: 200 gr. (2).

Gorella : Meyve çok iri, tat kalitesi oldukça iyi, sulu, az asitli, meyve rengi yeknesak koyu kırmızı, şekil muntazam basık konik, enine kesitte içi boş, et rengi açık kırmızı, meyvenin saptan kopması kolay, nebat kuvvetli. Boy: 78 cm. En: 66 cm. Meyve eti sertliği: 161 gr.

Tioga : Meyve iri, tat kalitesi orta, sulu, kokulu, asitli, basık konik, renk koyu parlak kırmızı, enine kesitte içi boş, et rengi dış renginden açık, saptan kopma çok zor, nebat çok kuvvetli. Boy: 66 cm. En: 67 cm. Sertlik: 315 gr.

Cambridge Fa. 0422 : Meyve oldukça iri, tat kalitesi iyi, sulu, asitli, az kokulu, meyve yuvarlak konik, renk parlak koyu olmayan kırmızı, enine kesitte içi boş, et rengi açık kırmızı, saptan kopma kolay, nebat kuvvetli. Boy: 61 cm. En: 68 cm. Sertlik: 222 gr.

Pocahontas : Meyve iri, tat kalitesi oldukça iyi, sulu, kokulu, asitli, meyve şekli konik, renk koyu kırmızı, enine kesitte içi dolu, et rengi dış rengine yakın, saptan kopma kolay, nebat çok kuvvetli. Boy: 67 cm. En: 60 cm. Sertlik: 220 gr.

Senga Sengana : Meyve orta irilikte, tat kalitesi oldukça iyi, kokulu, asitli, meyve çok koyu kırmızı renkte, şekil basık konik, saptan kopma oldukça kolay, enine kesitte içi dolu, iç rengi dış rengine yakın, nebat orta kuvvette. Boy: 54 cm. En: 55 cm. Sertlik: 167 gr.

Tartışma

Cetvel 1 ve 2 deki aynı çeşitler arasında görülen verim farkı değişik senelerdeki iklim şartlarından ileri gelmektedir. Nitekim 1971 yılı kışı nor-

(1) En - boy ölçmelerinde tesadüfen alınan 20 meyve kullanılmıştır.

(2) Sertlik ölçmelerinde Chatillon - Gauge - R516 - 1000 tipi «Pressure testerin» ana mili kullanılmıştır.

molden soğuk geçmiş olup, ilkbaharda soğukların devamı normalden daha uzun olmuştur. Soğukların hemen arkasından bastıran yüksek sıcaklıklar verime etki etmiş bulunmaktadır. Fakat mukayese edilen çeşitler aynı sene içinde aynı şartlarda olduğu için denemenin gayesi yönünden bir mahzur teşkil etmemektedir. Burada gaye çeşitlerin verimlilik farklarıdır.

1971 ve 1972 yıllarında yapılan denemelerde en yüksek verimi daha evvelki araştırmalar sonunda verimli bulunarak seçilen ve üretimi yapıp yetiştiriciye dağıtılan çeşitler vermiştir (2, 3).

Denemede bulunan ve yeni ithal edilen çeşitler evvelce seçilen çeşitlerin üzerine çıkamamışlardır. Bu arada verim yönünden evvelce seçilen çeşitlere en çok yaklaşabilen Senga Sengana çeşidi olmuştur. Öyle olmasına rağmen Senga Sengana verimli bir çeşitir demek için vakit henüz erkendir. Bu çeşit bu senede diğer seçilen ve yeni getirtilen çeşitlerle birlikte denenmektedir.

Senga Sengana : Aslında bu çeşit Avrupa'da en iyi sanayi çeşidi olarak tanınmaktadır. Meyve özellikleri bahsinde görüldüğü gibi sanayiın istediği koyu renklilik, asitlilik, enine kesitte içinin dolu olması, saptan kopmasının çok zor olmaması gibi hususlar Senga Sengana'ya çok iyi bir sanayi çileği vasfı vermektedir. Ama bu arada verimin yetiştirici için mühim bir faktör olduğu unutulmamalıdır. Erkenci bir çeşit olmaması ve meyve iriliğinin orta boy çilek sınıfına girmeside düşünülecek hususlardandır.

Pocahontas : Erkenci oluşu ve sanayiye uygunluğu nebatın kuvvetliliği gibi hususlarda bilhassa güney bölgelerinde iyi neticeler vermektedir. Marmara bölgesi içinde yetiştiriciler Pocahontas'ı beğenmektedirler. En büyük mahzuru meselâ: Aliso kadar verimli olmayışı ve hasat sonuna doğru meyvelerinin süratle küçülmesidir.

Aliso : Şimdiye kadar yapılan denemelerde diğer Kaliforniya çeşitlerine nazaran Marmara bölgesine en iyi uyan Kaliforniya çeşidi; Aliso'dur. Erkenci olup, hem taze sofralık olarak ve hemde sanayi'ye uygun bir çeşittir. Yola mukavemeti iyi olup, gerek irilik ve gerekse şekil ve renginin uygunluğu sebebi ile yetiştirici tarafından benimsenmesine sebep olmuştur.

Cambridge Fa. 0422 : Verimli bir çeşittir, iriliği ve yola mukavemeti iyidir. Fakat dış renginin biraz açık oluşu ve Botritis (Botrytis, meyve çürüklüğü) hastalığına hassas oluşu gibi mahzurları vardır.

Tioga : Avrupa ve Amerika'da çok popüler bir çeşit olup, yola mukavemeti seçilen çeşitlerin içinde en yüksek olanıdır. Kötü tarafı Aliso ve Pocahontas kadar erkenci olmaması ve diğer seçilen çeşitlere nazaran çok bariz bir verim üstünlüğü göstermemesidir. Botritise diğerlerine nazaran çok mukavimdir.

Gorella : Genellikle çok iri, gösterişli bir çeşit olup, Marmara bölgesi yetiştiricisinin tuttuğu bir çeşittir. Verimi iyi olmakla beraber yola mukavemeti çok yüksek değildir. Ayrıca endüstriye pek uygun bir çeşit değildir. Hasat sonuna doğru diğer çeşitler gibi birden ufalmaması da iyi bir özelliğidir. Fakat Botritise hassastır.

Genel olarak söylemek icap ederse bu tavsiye edilen çeşitlerden hangisinin en iyisi olduğuna karar verecek olan yetiştiricidir. Marmara bölgesinin oldukça geniş bir bölge oluşu tek bir çeşit tavsiyesin zorlaştırmaktadır.

1 — Eğer sadece taze meyve olarak satışı düşünüldüğünde Gorella çeşidi tavsiye edilir. Hem sanayi ve hemde taze meyve olarak erkenci çeşitlerden tercihan Aliso veya Pocahontas dikilmelidir. Cambridge 0422 ve Tioga eğer o tarla şartlarında iyi netice veriyorsa tavsiyeye uygundur. Tioga sanayi için Cambridge'den daha uygun bir çeşittir.

Senga Sengana taze sofralık meyve olarak pek tavsiye edilemez. Çünkü orta mevsim çileği olduğu kadar verimi oldukça düşük ve meyve iriliği de azdır. Özel anlaşmalı olarak sanayi için yetiştiricilikte tavsiye edilebilir.

2 — Özellikle meyvenin temiz ve kuru kalmasını temin için çilekler 60-70 cm. genişliğinde 20-30 cm. derinliğinde tastıklara sıra arası 30 ve sıra üzeri 25 cm. gelecek şekilde dikilmelidir. Enstitümüzde şimdiye kadar ki tecrübelerle göre doğrudan doğruya tarlaya dikimin; kışın yağın yağmur sularının drenaajının zor oluşu, meyvenin fazlaca kirlenmesi ve nemli toprağa teması ile botritise fazlaca yakalanması gibi mahzurları vardır.

3 — Meyve üretim tarlasında kollar en kısa zamanda kesilip atılmalı ve kolların büyümesine müsaade edilmemelidir. Kolların kesilmemesi verimi çok etkiler.

4 — Çilek tarlası söküldüğünde aynı yere çilek dikilmemelidir. 2 - 3 sene buğday vs. gibi bitkilerle münavebe yapılmalıdır. Eğer çilek sökülen yere yine çilek dikme mecburiyeti varsa toprak muhakkak siterlize edilmelidir. Böyle yapılmadığı takdirde toprak altı mantarları çileğe geniş zararlar verir.

5 — Meyve üretimi yapılan tarlalardan alınan fidelerle yeni çileklik kurulmamalıdır. Bu hem meyve üretiminin düşmesine hem de hastalıkların artmasına sebep olur.

6 — Hastalık ve zararlılarla zamanında mücadele edilmelidir.

7 — Çilek dikim zamanı verimi çok etkilemektedir. Her çeşit için en uygun dikim zamanını bulmak için denemeler devam etmektedir. Ama şimdiye kadar alınan neticelere göre yetiştirici çilek dikim tarihini Kasım sonundan daha sonraya bırakmamalıdır.

8 — Hasat erken saatlerde yapılmalı ve yarım kiloluk altı delik kaplardan daha büyük ambalaj kabı kullanılmamalıdır.

Buraya kadar Marmara bölgesi yetiştiricilerine, gerek çeşit ve gerekse yetiştirme tekniği konularında şimdiye kadar alınan neticeler aktarılmaya çalışılmıştır. Yetiştirici çilek ile ilgili her türlü sorunu için Enstitümüze baş vurabilir.

S U M M A R Y

The two variety trials showed that five strawberry varieties were outstanding: Aliso, Gorella, Tioga, Cambridge Fa. 0422 and Pocahontas.

L İ T E R A T Ü R K A Y N A K L A R I

- 1 — DARROW GEORGE M., the Strawberry, the new England İnstitute for Medical Research, 1966, U.S.A.
- 2 — KONARLI ONUR, Çilek Çeşit Denemesi, Yalova Bahçe Kùltürleri Araştırma ve Eğitim Merkezi Dergisi, Cilt 1, Sayı 3, Sayfa 26 - 32.
- 3 — , Yeni Çilek Çeşitleri, Yalova Bahçe Kùltürleri Araştırma ve Eğitim Merkezi Dergisi, Cilt 4, Sayı 1 - 4, Sayfa 31 - 42.
- 4 — Strawberry Production, in Southern California, University of California Agricultural Extension Service, AXT - 50.
- 5 — WIENBERG DIETER, Some Short Instructions for the Growing of Strawberry Varieties of California origin, the Agronomic Experimental Station, Malaga, Spain, 1970.
- 6 — WIENBERG DIETER, 1 - 15 Kasım 1970 tarihinde Türkiye'deki Çilek Yetiştiriciliği Konusunda Rapor. Yalova Bahçe Kùltürleri Araştırma ve Eğitim Merkezi.